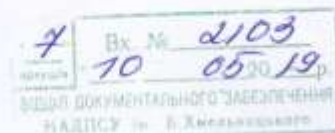

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Л.І.МОРСЬКОЇ про дисертацію Чернової Світлани Василівни «Розвиток комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

На сучасному етапі соціального, культурного і науково-технічного розвитку суспільства проблема оволодіння компетентністю мовленнєвого спілкування постає особливо гостро для будь-якого його члена, незалежно від сфери професійної діяльності. Це пояснюється тим, що вимоги, які висуваються суспільством і державою до сучасних спеціалістів, містять у собі, крім відповідного рівня професійної підготовки, наявність уміння грамотно, переконливо й аргументовано висловлювати свої погляди, враховуючи при цьому й думку, національну специфіку співрозмовника.

У цьому аспекті якість підготовки майбутніх прикордонників у сучасних умовах визначається не лише рівнем їхніх знань, але й загально інтелектуальним, професійно-творчим потенціалом, що дає можливість майбутнім фахівцям впевнено вирішувати складні професійні завдання. Вищесказане свідчить про те, що комунікативна підготовка повинна стати сьогодні однією з пріоритетних в освітньому процесі, особливо це стосується фахівців прикордонної служби, бо саме вони, зазвичай, першими «зустрічають» іноземних гостей і, відповідно, формують враження іноземців про нашу державу, а відтак – авторитет країни на міжнародному рівні. З огляду на зазначене вище, проблема розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників, яка є перспективною і стратегічно необхідною в нашій державі, видається гострою і потребує комплексного вивчення, а тому дисертаційне дослідження Чернової С. В. набуває вагомості актуальності, оскільки спрямоване на вирішення важливої педагогічної проблеми. З огляду на сказане вище підтверджуємо важливість вирішення проблеми, запропонованої дисертанткою.

Не зважаючи на те, що окремі аспекти формування зазначеної вище компетентності розкриті у працях низки науковців (Д. Хаймс, Н. Хомський, М. Кенейл, Ф. Бацевич, І. Зимня тощо), Чернова С. В. зуміла привернути увагу саме до розвитку цього феномену в офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації й екстраполювати зазначену вище проблему під кутом зору специфіки професійної діяльності фахівців прикордонної служби.

Робота чітко структурована і грамотно оформлена, що свідчить про володіння авторкою логікою наукового дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження й вирішуванню у ньому завданням.

Належне вивчення дисертації й автореферату дає підстави стверджувати, що робота є закономірною і своєчасною реакцією на сучасні вимоги до підготовки висококваліфікованих прикордонників України і має вагоме значення для теорії і методики професійної освіти у зазначеній галузі. Це підтверджується низкою чинників:

1. У роботі здійснено комплексне дослідження специфіки розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації.
2. Авторкою обґрунтовано й розроблено структурно-функціональну модель розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації.
3. У дисертації визначено та обґрунтовано педагогічні умови розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації (відбір і структурування навчального матеріалу з урахуванням поставлених цілей щодо розвитку компонентів комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників; застосування в освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації НАДПСУ форм і методів тренінгового та інтерактивного навчання; здійснення діагностики сформованості комунікативної компетентності та врахування впливу її результатів на розвиток особистості офіцера-прикордонника).

компетентності. Доцільно тут виділити власне другу педагогічну умову – *застосування в освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації форм і методів тренінгового та інтерактивного навчання*, – яка дає змогу врахувати специфіку професійної діяльності офіцерів-прикордонників й максимально адаптувати педагогічні процедури до умов процесу підвищення кваліфікації на відповідних курсах.

Значним позитивом роботи є ґрунтовне дослідження, спрямоване на характеристику й розробку структурно-функціональної моделі розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації. Нам імponує увага авторки й ретельно продумана орієнтація на комплекс фундаментальних принципів, що лягли в основу створеної моделі (науковості, професійної спрямованості, проблемності, варіативності, оптимізації, взаємозалежності вивчення мови та підвищення інтелектуального рівня).

Успішним є намагання Світлани Василівни перевірити дієвість та валідність результатів проведеного нею дослідження. Повно і змістовно на робочих сторінках дисертації відбито результати експериментальної частини роботи, якій притаманні чіткість, вмотивованість, логічність підходів. Можна вітати вдалу, на наш погляд, спробу авторки відстежити динаміку досліджуваного процесу за чітко окресленими критеріями, показниками та ознаками їх прояву; до того ж це спостерігається практично на всіх етапах проведеного педагогічного експерименту (третій розділ роботи).

Загалом, вивчення й аналіз змісту дисертації Чернової С. В. дає підстави зробити висновок про її значні позитиви, високий ступінь обґрунтованості наукових положень і сформульованих висновків, які є адекватні поставленим у роботі завданням. Це і дає змогу узагальнити про досягнення мети дослідження.

Робота відзначається науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертації і відповідає положенням дисертації. Основні результати відображено в 23 наукових

публікаціях, із них 8 статей – у виданнях, що включені до переліку фахових у галузі педагогічних наук, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні.

Попри загалом високу позитивну оцінку наукового пошуку, здійсненого у дисертації, мусимо зазначити низку дискусійних моментів, побажань і зауважень:

1. Декларуючи назву першого підрозділу – «Комунікативна компетентність офіцерів-прикордонників як психолого-педагогічна проблема», - варто було б увиразнити розуміння сутності комунікативної компетентності у психологічних розвідках, порівнявши чи доповнивши їх педагогічними. У роботі загалом подається лише соціально-педагогічне трактування досліджуваного феномену, а психологічне десь губиться. Окрім цього, вважаємо, що не комунікативна компетентність є психолого-педагогічною проблемою, як це задекларовано в назві підрозділу, а саме її розвиток, тим більше, що й сама дисертація своєю назвою показує, якій науковій проблемі вона присвячена.
2. Оформлюючи результати дослідження, Світлані Василівні слід було ретельніше підійти до формулювання першого підрозділу, прибравши з нього словосполучення «офіцера-прикордонника», оскільки цьому аспекту присвячено лише дві з двадцяти сторінок тексту (які, зрештою, можна було б розмістити у підрозділі 1.2., який власне присвячений дослідженню сутності цього феномену у сфері професійної діяльності офіцерів-прикордонників).
3. Авторці роботи варто було приділити увагу (і висвітлити на робочих сторінках дисертації) аналізу дидактичних можливостей зазначених у тексті дисциплін («Англійська мова для повсякденного вжитку», «Англійська мова для професійних потреб», «Морально-психологічне забезпечення», «Етика професійної діяльності прикордонника», «Управління людським потенціалом») для розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників. Проста констатація факту про неналежність використання педагогічних можливостей цих дисциплін у

процесі підвищення кваліфікації видається нам недостатньою, більше того, у роботі не подається експериментальних чи статистичних даних на підтвердження сказаного (с. 109 дисертації).

4. Загалом у другому розділі, присвяченому діагностиці рівнів сформованості та розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників, ми не знайшли матеріалу про процес підвищення кваліфікації, як це задекларовано в назві розділу. Із тексту роботи зрозуміло, що завданням дослідження цього розділу є не вивчення процесу розвитку комунікативної компетентності, а лише стану сформованості цього феномену в офіцерів-прикордонників; в той час, коли третій розділ присвячений проблемі розвитку комунікативної компетентності за відповідних педагогічних умов.

Однак згадані тут і вище зауваження не стосуються основного змісту дисертації та не мають вирішального впливу на достовірність й обґрунтованість висновків, зроблених дисертанткою. Загалом висока наукова якість дисертаційного дослідження, її позитивна оцінка є незмінною.

Отже, наукове значення дисертації Чернової С. В. визначається предметом дослідження і полягає в тому, що вперше обґрунтовано й розроблено структурно-функціональну модель розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації, виявлено й схарактеризовано педагогічні умови, що забезпечують ефективну реалізацію розробленої моделі. Результати дослідження мають практичну цінність для формування професійної компетентності фахівців прикордонної служби України.

ВИСНОВОК: Дисертація Чернової С. В. «Розвиток комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації» є завершеним, самостійно виконаним дослідженням, яке має наукову новизну, велике теоретичне і практичне значення, вносить вагомий вклад у вивчення проблеми теорії і методики професійної підготовки.

Відповідно стверджуємо, що Чернова С. В. виконала актуальне дослідження, яке відповідає чинним вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 7 567 (зі змінами), і заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
для природничих факультетів
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Л. І. Морська

Підпис Л. І. Морської засвідчую.

Вчений секретар університету

О. С. Грабовецька

